

CASH-COMPENSATIEFRAUDE

Op zoek naar de valse facturen

Het is inmiddels een populaire vorm van fraude: het cash-compensatiemodel. Onderzoekers van Avans Hogeschool brachten deze witwasmethode, waarbij criminelen bankje spelen door contanten aan legitieme ondernemingen te leveren, in kaart. "Kleine, maar ook grote ondernemingen doen eraan mee."

TEKST WILBERT GEIJTENBEEK BEELD VRHL

Zes jaar geleden werd het bedrijf ingeschreven in het Handelsregister: Raxis Trade, gevestigd in een bescheiden appartementje in Den Haag. Eigenaar Z.C., de bestuurder en enig werknemer van het handelsbedrijf voor voedingsmiddelen, huishoudartikelen, gezondheidsproducten en bouwmaterialen, ging voortvarend te werk. In de luttele jaren dat de onderneming bestond, verwerkte het bedrijf € 5,8 miljoen aan cash. Contanten, inderdaad, die werden uitgegeven aan een Zwitserse particuliere school, luxe auto's in Spanje, cryptovaluta en een villa. Ruim vier ton werd doorgesluisd naar een Bunq-rekening van C. Die besteedde C. weer aan derden die hij leningen verstrekke, aan zijn eigen cryptoportefeuille en aan advocaten in Spanje en de Dominicaanse Republiek.

C. was op papier de bestuurder, maar eigenlijk werden de inkomsten verzorgd door R.T., een dame die de touwtjes van de onderneming daadwerkelijk in

handen had. Met haar broer A.T. maakte ze volgens de rechtbank gebruik van het bedrijf als een witwasvehikel. De grote geldstromen - € 4,5 miljoen aan crimineel verworven geld wisten de opsporingsdiensten verspreid over drie jaar te bewijzen - werden via valse facturen geadministreerd en vervolgens naar buiten doorgesluisd. C. stelde daarvoor zijn bankrekeningen ter beschikking en speelde een faciliterende rol in de structuur. Broer en zus T. werden opgepakt. Bij de aanhouding van broer A.T. werden een vuurwapen, munitie en vijfduizend xtc-pillen gevonden.

Drie tot vijf jaar brommen

Het OM eiste zeven jaar cel tegen de broer en zus voor het medeplegen van witwassen en deelname aan een criminele organisatie. De rechter legde eind 2024 een lagere straf op:

zus R.T. gaat vijf jaar de cel in, broer A.T. vier jaar. Broer en zus kregen ook beroepsverboden opgelegd van respectievelijk vijf en drie jaar. Aan facilitator C. is ruim een jaar cel opgelegd. De rechtbank stelt dat de betrokkenen gebruikmaakten van een spookbedrijf; een onderneming die in werkelijkheid geen echte bedrijfsactiviteiten uitvoerde en als witwasvehikel fungeerde voor grote geldstromen die via valse facturen werden geënceneerd.

Dat laatste staat sinds enige tijd bekend als witwassen via het cash-compensatiemodel (ook wel afgekort als CCM). Een witwastechiek waarbij personen een overschot aan contant crimineel geld ruilen voor giraal geld van ogenschijnlijk legitieme bedrijven. Dit gebeurt door gefingeerde zakelijke transacties, waardoor criminelen een girale inkomstenstroom met →

'De spil is een transactie in contanten, die wordt verhuuld door valse facturen.'

‘Honderden legitieme Nederlandse ondernemingen zijn erbij betrokken.’

een ogenschijnlijk legitieme herkomst krijgen.

‘Witwasmachines’

De FIOD vroeg zich af wat dat model exact is en welke signalen ervan in Nederland bestaan. Met die vraag kwam de opsporingsdienst in 2024 bij het Lectoraat Ondernijning van Avans Hogeschool terecht, waar docent-onderzoeker Sanne Verhoeven-Laurs werkzaam is. De wens om in kaart te brengen hoe de desbetreffende *modus operandi* er in de praktijk uitziet, werd opgepakt door het team dat zij vormt met Thom Snaphaan, Katrien van Bergen en Teun van Ruitenburg. Verhoeven, recent gestart met haar promotieonderzoek naar de poortwachtersrol van de accountant, interviewde samen met haar Avans-collega's medewerkers van de Nederlandse opsporingsdiensten. Ze onderzocht veertien Nederlandse fraudegevallen, waarvan zij er elf identificeerde als cash-compensatiefraude. “De methode is in opkomst”, concludeert zij. “In één van de door ons onderzochte cases tipten de betrokkenen elkaar zelfs om een bepaalde onderneming op te

richten, als middel om wit te wassen. Alsof je met de juiste ‘witwasmachine’ in de juiste branche het beste resultaat kunt bereiken.”

Door steeds strengere regelgeving is contant geld naar de marges van het economisch verkeer gedreven. Banken controleren of weigeren klanten in sectoren waar veel contanten in omgaan. Maar bij cash-compensatie is het juist de vraag naar contanten die het witwassen mogelijk maakt. In de praktijk geldt dit veel voor arbeidsintensieve sectoren als de uitzendbranche, de bouw, of de schoonmaakbranche, waar door schaarste ook de inzet van illegale arbeidskrachten van nut is. Omdat deze arbeidskrachten niet worden aangegeven, hebben hun koppelbazen zwart geld voor de uitbetaling nodig. Die cash wordt besteld bij de crimineel. Om van het contante geld, afkomstig uit misdrijven maar ogenschijnlijk legaal verdiend, giraal geld te maken, is een papieren spoor van facturen nodig. De crimineel kan deze zelf sturen, of via een facilitator, die hiervoor vervolgens in de vorm van provisie ook weer betaald krijgt.

BELGISCHE ‘BRAZILIAANSE NETWERKEN’

De eerste golf van nieuws die de beschreven witwasmethode voortbracht, had plaats in België, waar de fraude afgelopen decennium bekend is komen te staan als de Braziliaanse *filières* (letterlijk: ketens), ook wel ‘Braziliaanse netwerken’.

In de vleesverwerkende sector en de prostitutie werden mensen in contanten uitbetaald voor werk dat zij illegaal verrichtten voor ondernemingen. In een proces dat in 2021 liep, werd een man op heterdaad betrapt, toen hij bij een bankautomaat grote bedragen contant opnam. Dat bleek een patroon: met liefst 75 bankpassen had hij in een periode van nog geen twee maanden opgeteld 1,3 miljoen euro uit de machine getrokken. Met dat geld werden illegale Braziliaanse bouwmedewerkers uitbetaald, namens bouwbedrijven die hun arbeid goed konden gebruiken. Ook in Maleisië zijn gevallen bekend met Pakistaanse illegale arbeiders die werden betaald in contanten, waarvoor criminelen valse facturen stuurden.

De facilitator stuurt vanaf zijn lege huls valse facturen aan de bedrijven die het zwarte geld nodig hebben. Op de nota's die zij van het spookbedrijf ontvangen, staan niet-bestaande en zelden nader gespecificeerde prestaties verantwoord, zoals adviesdiensten.

Volgens Peter Schimmel, die als partner de BDO-afdeling Forensics & technology leidt, is CCM dan ook een prettige manier om wit te wassen. Dat stelt hij in een podcast van het Anti-Money Laundering Centre, waarvoor hij met onderzoeker Verhoeven was uitgenodigd. Schimmel: “In feite is de criminele organisatie de bank zelf. Als ik cash nodig heb, moest ik vroeger naar een bank toe. Nu ga ik naar een criminele organisatie en in plaats van een bankafschrift, krijg ik een factuur. En die factuur kan ik gewoon inboeken in mijn administratie. Dan heb je het eigenlijk gewit. En de criminele organisatie krijgt van mij een betaling via de bank voor die cash. Dus iedereen is happy.”

Zwartgeldcircuit

Toen Verhoeven begon met haar inventarisatie, verwachtte ze “enkele cowboybedrijfjes” te ontdekken als betrokkenen. Maar gaandeweg verbaasde de omvang van het fenomeen haar. “We ontdekten betrokken hostingbedrijven voor ICT-diensten en verhuurders van bedrijfsruimten.” Het komt ook in de zorg veel voor, in de telemarketing, de glastuinbouw en de vleesverwerkende industrie, waar veel buitenlandse werknemers werken. “Honderden legitieme Nederlandse ondernemingen zijn erbij betrokken.” Niet alleen kleine bedrijfjes, maar ook grote ondernemingen, benadrukt Verhoeven. “Criminelen weten welke bedrijven voor zwartgeldtransacties open staan en gaan actief op zoek naar sleutelfiguren binnen ondernemingen, die hieraan willen meewerken.” →

TRADE-BASED MONEYLAUNDERING

Op de Accountantsdag van 2025 deden de Nationale Politie en het Openbaar Ministerie een boekje open over hun onderzoek naar op handelstromen gebaseerd witwassen.

De casus van parfumbedrijf *Prestige Perfumes* werd door een politieonderzoeker en een officier van justitie uitgebreid toegelicht. Deze parfumhandelaar schikte voor € 199.000 met het Openbaar Ministerie, nadat uit onderzoek bleek dat de onderneming via tientallen bedrijven vermoedelijk crimineel geld gestort kreeg op haar bankrekeningen. De opsporingsdiensten sporen accountants aan om bij hun jaarrekeningcontroles alert te zijn op deze vorm van witwassen, waarmee criminelen hun geld afkomstig uit drugshandel omzetten in waardevolle producten.

Zo kreeg in 2011 een partij met een overschot aan contanten contact met een directielid van T. Breman Installatietechniek. Dat Genemuiden familiebedrijf had volgens de directeur in kwestie juist behoefte aan cash, voor het uitbetalen van overuren en het sponsoren van voetbalclubs. De directeur verantwoordde die bestellingen van stapels contanten door voor ruim € 1 miljoen aan facturen voor tapijtbestellingen in zijn boekhouding goed te keuren. Geen tapijt is ooit geleverd, maar de facturen werden wel betaald door de holding. In ruil daarvoor kreeg de onderneming 90 procent van de gefactureerde waarde in contanten uitgekeerd - de rest betrof de winstmarge van de leveranciers van spooktapijten. De contanten werden door de directeur aan zijn mensen betaald voor overwerk op zaterdag, voor bordeelbezoek en een nieuwe keuken. Meerdere bedrijven in Genemuiden werkten aan de valse factuurhandel mee, zo bleek tijdens de rechtszaken. De directeur in kwestie werd in 2017 ontslagen en in 2024 tot een jaar celstraf veroordeeld voor valsheid in geschrifte en verduistering - niet voor witwassen. In de zaak is ook niet vastgesteld dat de herkomst van de contanten zelf crimineel was, benadrukt Verhoeven.

Maatschappelijke schade

Volgens Verhoeven gaat het cash-compensatiemodel van

witwassen in de praktijk gepaard met andere vormen van fraude. "In België is een casus bekend, waarbij de girale gelden uit valse facturen naar China werden overgeboekt. De goederen werden vervolgens geleverd aan winkels in België, als onderdeel van een *trade-based money laundering scheme*." Die fraudevorm, afgekort als TBML, heet ook wel op handelstromen gebaseerd witwassen, waarbij geld wordt verplaatst door handel te vervalsen.

Bij dergelijke derdenbetalingen wordt een factuur voldaan door een andere partij dan degene aan wie de factuur is geadresseerd. Verhoeven: "Maar in dit Chinees-Belgische geval betaalde de vennootschap van de crimineel de factuur zelf."

Peter Schimmel benadrukt dat de fiscus aan het witwassen meebetaalt. "Als ik een factuur heb die ik kan inboeken, bespaar ik mijn vennootschapsbelasting van 19 tot 25 procent - terwijl de andere partij echt geen belasting zal afdragen." Bovendien, benadrukt hij, wordt er op de vervalste factuur ook btw in rekening gebracht. "Daar kan ik 21 procent van terugkrijgen, terwijl die andere partij echt geen 21 procent gaat afdragen." Over de contante betaling aan zwartwerkers ontloopt de onderneming evenzeer de loonheffingsafdracht. Schimmel: "Dat is nog eens 30 procent. In totaal betaalt de burger voor zo'n 70 tot 80 procent mee aan dit systeem." Schimmel veronderstelt dat er jaarlijks "minstens € 10 miljard" aan witwasgeld met die methode omgaat en benadrukt dat de daadwerkelijke schade vanwege de misgelopen belastingen nog eens € 7 miljard hoger ligt.

Buiten de bank om

In de praktijk zijn de meeste strafrechtelijke vervolgingen gegrond, op vermoedens van bankieren zonder vergunning en van valsheid in geschrifte. Die overtredingen zijn eenvoudiger vast te stellen dan het is om te bewijzen dat het contante geld van criminele herkomst, zoals drugs-handel, is. De zware criminelen achter het witwassen ontlopen hun straf vaak.

Verhoeven zou dat graag willen veranderen. Een van de motieven om de methode in kaart te brengen, is om de kans op vervolging van die criminelen te vergroten. De *facilitators*, waaronder ook administratiekantoren, hebben geregeld een spilfunctie, soms zelfs als initiator, stelt Verhoeven. "Ze stellen de documentatie op om de fraude administratief mogelijk te maken." Administratiekantoren →

‘Heb ik cash nodig, dan ging ik vroeger naar een bank. Nu ga ik naar een criminele organisatie en in plaats van een bankafschrift krijg ik een factuur, die ik gewoon kan inboeken in mijn administratie.’

staan onder een minder streng toezichtsregime dan accountantskantoren en worden door criminelen vaker gezien als veilige facilitator. “Gebruikers van dit model gaan op zoek naar administratiekantoren, omdat ze denken dat ze dan veilig zijn voor het toezicht”, stelt Schimmel. Ten onrechte, benadrukt hij, want ook op administratiekantoren wordt toegezien.

Het grote verschil met andere vormen van witwassen, is dat het contante geld niet direct wordt geplaatst in het financiële stelsel, legt Verhoeven uit. “Normaal wordt witwassen gezien als een proces met vier fasen: plaatsing, versluiering, rechtvaardiging en besteding. Bij CCM wordt de eerste fase, de plaatsing, helemaal overgeslagen.” Immers, de spil is een transactie in contanten, die wordt verhuld door valse facturen.

Dat maakt dat de opsporingsdiensten minder goed kunnen steunen op de miljoenen transactiemeldingen die banken jaarlijks met hun forse compliance-afdelingen aan FIU Nederland doen. Verhoeven: “Er komen wel signalen van banken binnen, maar zolang het lijkt alsof er zakelijke transacties aan de overboekingen ten grondslag liggen, is de verdachtheid moeilijk te constateren.” Daarvoor is de alertheid van andere poortwachters nodig.

Alerte accountants

Zoals van controlerend accountants. Verhoeven werkte jarenlang zelf in de audit- en assurancepraktijken van achtereenvolgens Deloitte en Grant Thornton, waarna ze naar het bedrijfs-

leven overstapte en als financieel controller bij energiemaatschappij Uniper en brouwerij Heineken aan de slag ging. In haar jaren in de auditpraktijk trof ze geen gevallen van cash-compensatiefraude aan. Maar dat betekent niet dat het fenomeen destijds niet bestond, benadrukt ze. “Met de kennis van nu zou ik over sommige facturen die ik destijds zag, meer of andere vragen aan de controlecliënt stellen.” Aan accountants adviseert Verhoeven om de economische rationaliteit van transacties vast te stellen. “Als je daar risico’s ontdekt, vooral bij een bedrijf met marges die onder druk staan en waarvan de activiteiten een hoge arbeidsintensiviteit vergen - dan zou ik verantwoorde kosten controleren. Is er daadwerkelijk een klus uitbesteed aan een onderaannemer en heeft die het werk ook echt uitgevoerd? Is de onderaannemer een bestaand bedrijf? Ligt er een specificatie aan de factuur ten grondslag? Waarom is juist dat werk niet zelf gedaan? Wat is er precies ontvangen voor een betaalde sponsorbijdrage of bemiddelingsfee?”

Verhoeven raadt accountants daarom aan om bij de jaarrekeningcontrole extra stappen te zetten, om witwassen volgens het cash-compensatiemodel uit te sluiten. “Bij je controle lukt het mogelijk om vast te stellen of er iets tegenover bepaalde facturen staat. In meerdere van de door ons onderzochte casussen zijn door onderaannemers ongespecificeerde facturen gestuurd. Er is dan niet duidelijk wat die onderaannemers hebben gedaan. Ook zijn er voor tienduizenden euro’s per maand uren aan zogeheten ‘dienstverlening’

in rekening gebracht. Maar wat er tegenover staat, wordt nooit duidelijk. Daarover kun je als accountant vragen stellen.”

Ook pleit Verhoeven voor intensievere samenwerking tussen de opsporingsdiensten. “In de ideale situatie heeft de FIOD inzage in de valse facturen en betalingen, heeft de politie zicht op de gronddelicten waarmee het contante geld wordt verdiend en op hoe die contanten worden verplaatst. En in de ideale situatie weet de Arbeidsinspectie dat medewerkers zwart worden betaald. Maar niemand overziet de gehele puzzel. Het is daarom zaak dat deze publieke partijen samenwerken. Accountants kunnen hier als private partner aan bijdragen door eventuele signalen actief door te geven aan FIU Nederland.” ←

MEER WETEN OVER CCM?

- Kennisdocument *Cash Compensatie Model* op de website van het AML Centre.
- Thom Snaphaan, Sanne Verhoeven, Katrien van Bergen & Teun van Ruitenburch: *Compensatie als witwastechiek: Het ‘Cash Compensatie Model’ ontrafeld*, op Researchgate.net.
- AMLC Podcast, aflevering #90 van 26 mei 2025 en aflevering #103 van 14 januari 2026.
- De podcast *BusySeasonTalks*, aflevering #254, 29 januari 2026.